

Lausunto

24.05.2026

Asia: VN/33103/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi vesitalouden tietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maa- ja metsätalousministeriölle

diaarinumero VN/33103/2025

Suomen vesiensuojelun keskusliitto (VSKL) kiittää maa- ja metsätalousministeriötä mahdollisuudesta lausua vesitalouden tietovarantoa koskevasta hallituksen esityksestä. VSKL pitää esitystä tärkeänä ja ajankohtaisena, sillä laadukas, yhteentoimiva ja avoin vesitieto on keskeinen edellytys vaikuttavalle vesiensuojelulle, tutkimukselle sekä kestäväälle päätöksenteolle. Esityksellä on merkittävä rooli vesialan tiedonhallinnan kehittämisessä sekä kansallisten ja EU-velvoitteiden toimeenpanon tukemisessa.

1. Yleiset huomiot

Suomen vesiensuojelun keskusliitto (VSKL) pitää esitystä vesitalouden tietovarannosta tarpeellisenä ja kannatettavana. Esitys tukee tiedonhallinnan kehittämistä, tietojen yhteentoimivuutta sekä vesialan päätöksenteon tietopohjan vahvistamista.

VSKL:n strategian mukaisesti liitto edistää vesien hyvää tilaa, luotettavan tiedon hyödyntämistä sekä yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Linjausten mukaisesti VSKL korostaa avoimen, ajantasaisen ja hyödynnettävän vesitiedon merkitystä vesiensuojelussa. Esityksessä tunnistetut puutteet, kuten rekisterinpitovastuiden epäselvyys, ovat perusteltuja.

2. Tietovarantojen merkitys vesiensuojelulle

VSKL painottaa, että vesitalouden tietovarannot ovat keskeisiä vesien tilan arvioinnissa, kuormituksen hallinnassa sekä toimenpiteiden kohdentamisessa. Strategiansa mukaisesti VSKL

edistää tutkimukseen perustuvaa päätöksentekoa ja tiedon vaikuttavaa käyttöä. Tietovarantojen tulee palvella myös alueellisia toimijoita ja yhteistyöverkostoja.

3. Tietovarannon rajaus ja yhteensovittaminen

VSKL katsoo, että tietovarantojen rajaukset tulee määritellä selkeästi ja varmistaa yhteensopivuus muiden ympäristötietovarantojen kanssa. VSKL:n linjausten mukaisesti tiedon yhteentoimivuus ja avoimet rajapinnat ovat keskeisiä tiedon tehokkaassa hyödyntämisessä. Ehdotettu uusi laki pyrkii sinänsä selkeyttämään rekisterinpitoon liittyviä vastuita ja vastaamaan EU:n yleinen tietosuoja-asetus-vaatimuksiin, mutta samalla se näyttäisi hajauttavan vesitaloustietojen hallintaa useamman toimijan kesken ilman täysin selkeää työnjakoa. Erityisesti Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen tietokannoissa on jo laajasti vesistöihin liittyvää tietoa, kuten vedenlaatu-, hydrologia-, kuormitus- ja tilatietoja, joita hyödynnetään laajasti viranomais- ja tutkimuskäytössä. Tällaisessa tilanteessa kahden ministeriön välinen rekisterivastuun jakaminen voi käytännössä lisätä rajapintojen määrää ja vaikeuttaa kokonaiskuvan hallintaa sen sijaan, että tiedonhallinta aidosti selkeytyisi.

4. Tietojen avoimuus ja saatavuus

VSKL korostaa avoimen tiedon merkitystä. Tietovarantojen avoimuus lisää vaikuttavuutta ja tukee kansalaisten osallistumista. VSKL:n linjausten mukaan vesitiedon tulee olla helposti saatavilla ja hyödynnettävissä eri käyttäjäryhmillä. Avoimuuden ja turvallisuuden välinen tasapaino tulee kuitenkin huomioida.

5. Tietoturva ja turvallisuuskriittiset tiedot

VSKL tunnistaa turvallisuuskriittisten tietojen suojan tarpeen, mutta korostaa, että rajoitusten tulee olla tarkkarajaisia. VSKL:n näkemyksen mukaan tiedon saatavuutta ei tule rajoittaa tarpeettomasti, erityisesti ympäristötiedon osalta.

6. Rekisterinpito ja tiedon tuottajat

VSKL korostaa tiedon tuottajien moninaisuutta. Strategiansa mukaisesti liitto toimii verkostomaisesti ja tukee eri toimijoiden osallistumista. Tiedon laadun varmistaminen ja selkeät vastuut ovat keskeisiä vesiensuojelussa sekä vesivarojen käytössä onnistumisen mahdollistajia.

6A. Vesiensuojelun näkökulman perustelut

VSKL korostaa, että vesitalouden tietovarantojen kehittämisellä on suora vaikutus vesiensuojelun vaikuttavuuteen. Luotettava ja ajantasainen tieto mahdollistaa kuormituslähteiden tunnistamisen, toimenpiteiden kohdentamisen sekä vesien tilan kehityksen seurannan.

Vesiensuojelun näkökulmasta keskeisiä perusteluja tietovarantojen kehittämiseksi ovat:

- Hajakuormituksen ja pistekuormituksen parempi hallinta
- Ilmastonmuutoksen vaikutusten seuranta vesistöihin
- Reaaliaikaisen ja alueellisen tiedon hyödyntäminen päätöksenteossa
- Tutkimuksen ja seurannan yhdistäminen käytännön toimenpiteisiin

Ilman yhtenäisiä ja yhteentoimivia tietovarantoja vesiensuojelun toimenpiteiden vaikuttavuus heikkenee ja resurssien kohdentaminen vaikeutuu.

6B. Konkreettisia esimerkkejä vesiensuojelusta

Vesiensuojelun näkökulmasta tietovarantojen merkitys konkretisoituu seuraavissa esimerkeissä:

- Ravinnekuormituksen seuranta: Yhtenäinen tieto mahdollistaa typen ja fosforin kuormituslähteiden tunnistamisen ja kohdennetut toimenpiteet.
- Valuma-aluekohtainen tarkastelu: Tietojen yhdistäminen auttaa ymmärtämään maankäytön vaikutuksia vesistöihin.
- Reaaliaikainen vedenlaadun seuranta: Mahdollistaa nopean reagoinnin esimerkiksi leväkukintoihin.
- Tulvariskien ja kuivuuden hallinta: Tukee ennakointia ja sopeutumistoimia ilmaston muuttuessa.
- Vesistöjen kunnostushankkeet: Parantaa toimenpiteiden suunnittelua ja vaikuttavuuden arviointia.

6C. EU-sääntelyn näkökulma

VSKL korostaa, että vesitalouden tietovarantojen kehittäminen tukee keskeisten EU-säädösten toimeenpanoa.

Erityisesti:

- Vesipuidedirektiivi (2000/60/EY): edellyttää vesien tilan seuranta, luokittelua ja toimenpiteiden suunnittelua, mikä edellyttää laadukasta ja yhteentoimivaa tietopohjaa.
- Meristrategiadirektiivi (2008/56/EY): edellyttää merialueiden hyvän tilan saavuttamista ja seuranta.
- Nitraattidirektiivi (91/676/ETY): edellyttää maatalouden ravinnekuormituksen seuranta ja raportointia.
- Ympäristötietodirektiivi (2003/4/EY): korostaa ympäristötiedon saatavuutta ja avoimuutta.

Tietovarantojen kehittäminen tukee näiden velvoitteiden tehokasta toteuttamista, raportointia ja päätöksentekoa. Samalla se vahvistaa Suomen kykyä vastata EU:n seurantavaatimuksiin sekä parantaa tietoon perustuvaa vesiensuojelua.

Direktiiviä viittaukset tarkemmin:

- Vesipuitedirektiivi 2000/60/EY: erityisesti artiklat 5 (vesien ominaispiirteiden analyysi), 8 (seurantaohjelmat) ja 11 (toimenpideohjelmat).
- Meristrategiadirektiivi 2008/56/EY: artiklat 8 (alkuarvio), 9 (hyvä tila) ja 11 (seurantaohjelmat).
- Nitraattidirektiivi 91/676/ETY: artiklat 5 (toimenpideohjelmat) ja 10 (raportointi).
- Ympäristötiedodirektiivi 2003/4/EY: artiklat 3 (tiedonsaanti) ja 7 (aktiivinen tiedon levittäminen).
- INSPIRE-direktiivi 2007/2/EY: artiklat 11–14 (paikkatietoaineistojen saatavuus ja palvelut).
- Avoimen datan direktiivi (EU) 2019/1024: artiklat 5 ja 6 (uudelleenkäyttö ja arvokkaat tietoaineistot).

7. Yhteenveto

VSKL pitää esitystä kannatettavana ja esittää seuraavia huomioita huomioon otettavaksi:

- 1) Tietovarantojen rajaukset selkeytettävä
- 2) Avoimuus varmistettava
- 3) Harkittava, onko vesistötiedot yhdellä rekisterinpitäjällä
- 4) Turvallisuusrajaukset tarkennettava
- 5) Tiedon tuottajat huomioitava
- 6) Yhteentoimivuutta kehitettävä

8. Lopuksi

VSKL korostaa, että avoin ja laadukas vesitieto on keskeinen edellytys vaikuttavalle vesiensuojelulle ja vesienhallinnalle. Liitto on valmis osallistumaan jatkovalmisteluun

Helsingissä 24.5.2026

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry

Hannu Moilanen

Toiminnanjohtaja

Moilanen Hannu
Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry